

ALN-123
Alkalmazott szociolingvisztika
(tematika és olvasmányjegyzék)

Tematika

I. Szociolingvisztika és alkalmazott szociolingvisztika: az alkalmazott szociolingvisztika kutatási témái, elvei és módszerei.

II. Szociolingvisztika és oktatás. Az anyanyelvoktatás és a nyelvi norma; a hátrányos helyzet, a nem standard nyelvváltozatok és az iskolai nyelvhasználat (írás-, olvasás- és beszédtanítás); az oktatás etnográfiaja (szociokulturális különbségek a nyelvelsajátításban és az iskolai előmenetel, a vernakuláris kultúra értékei és a standard/nemstandard nyelvváltozat); kétnyelvűség és kétnyelvű oktatás, kisebbségi anyanyelvoktatás.

III. Nyelvi egyenlőtlenségek és nyelvi jogok. Osztály-, etnikai és nemi különbségekkel összefüggő nyelvi egyenlőtlenségek; határon belüli és határon túli nyelvváltozatok; standard, norma, nyelvművelés; nyelvpolitika és nyelvtervezés; nyelvi jogok.

IV. Szociolingvisztika és jog. (igazságügyi nyelvészet; jogintézményi diskurzusok; pragmatikai szempont: előfeltevések és implikatívák a jogi eljárásokban). Szociolingvisztika és egészségügy (orvos–beteg diskurzusok és pszichoterápiás ülések elemzése: hatalom és szolidaritás megnyilvánulása a beszédaktusokban; kikérdezés és beteg tájékoztatás; az ismeretsémák szerepe). A szociolingvisztika egyéb alkalmazásai .

Olvasmányjegyzék

(Lásd még a **Szociolingvisztika 1.** és a **Szociolingvisztika 2.** c. tárgyak olvasmányjegyzékét is!)

Témák – kötelezően választható olvasmányok:

○ **anyanyelvoktatás**

Beregszászi Anikó – Csernicskó István – Orosz Ildikó: *Nyelv, oktatás, politika*. Kárpátaljai Magyar Tanárképző Főiskola, Beregszász, 2001

Kiss Jenő: Az anyanyelvoktatás, a nyelvjárások és a nyelvjárási háttérű iskolások. In: *Szociolingvisztikai szöveggyűjtemény*. (Segédkönyvek a nyelvészet tanulmányozásához XII.) Szerk. A. Jászó Anna és Bódi Zoltán. Tinta Könyvkiadó, Budapest, 2002, 234–241

Lanstyák István – Szabó Mihály Gizella: Nyelvpolitika a kisebbségek oktatásában. In: Lanstyák István – Szabó Mihály Gizella: *Magyar nyelvtervezés Szlovákiában. Tanulmányok és dokumentumok*. Kalligram, Könyvkiadó, Pozsony, 2002, 76–83

Lukács Csilla: A székelyföldi középiskolások nyelvi/nyelvjárási identitástudata. In: Váradi Tamás (szerk.): I. Alkalmazott Nyelvészeti Doktorandusz Konferencia. MTA Nyelvtudományi Intézete, 2007. február 2. (online kiadvány)
<http://www.nytud.hu/alknyelvdok/proceedings07/Lukacs.pdf>

Sándor Klára: Az élőnyelvi vizsgálatok és az iskola: kisebbségi kétnyelvűség. *Regio*, 6 (1995) 121–46 / In: Kontra Miklós – Saly Noémi (szerk.): *Nyelvmentés vagy nyelvárulás?*

Vita a határon túli magyar nyelvhasználatról. Osiris Kiadó, Budapest, 1998, 368–394
/ In: Sándor Klára (szerk.): *Nyelv, nyelvi jogok, oktatás.* Szeged, 2001. 83–110
http://www.regiofolyoirat.hu/newspaper/1995/4/05Sandor_Klara.doc

Sándor Klára: Apró Ábécé – apró esély: A csángók „nyelvésztesítésének” lehetőségei és esélyei. In: Csernicskó István – Váradi Tamás (szerk.): *Kisebbségi magyar iskolai nyelvhasználat.* Tinta Könyvkiadó, Budapest, 1996, 51–67

Skutnabb-Kangas, Tove: Oktatásügy és nyelv. Többsnyelvi sokféleség vagy egynyelvi redukcionizmus? *Regio. Kisebbség, politika, társadalom.* 1998. 9. évf. 3. sz.
<http://epa.niif.hu/00000/00036/00033/pdf/01.pdf>

○ a cigány nyelvről

Bartha Csilla: „A régiek a régi cigányt beszélik, mi már kavarjuk” – nyelvcsere két magyarországi oláh cigány közösségben. In: *KB 120. A titkos kötet. Nyelvészeti tanulmányok Bánréti Zoltán és Komlósy András tiszteletére.* MTA Nyelvtudományi Intézet – Tinta Könyvkiadó, Budapest, 2006, 411–440

Kontra Miklós: Cigányaink, nyelveik és jogaik. *Szocháló. Társadalomtudomány online.* 2003. április 4.
[http://www.szochalo.hu/index.php?id=772&no_cache=1&tx_ttnews\[tt_news\]=100677](http://www.szochalo.hu/index.php?id=772&no_cache=1&tx_ttnews[tt_news]=100677)

Pálmainé Orsós Anna: A magyarországi beás nyelv oktatási és nyelvtervezési kérdései. In: Kálmán László (szerk.): *KB 120. A titkos kötet. Nyelvészeti tanulmányok Bánréti Zoltán és Komlósy András tiszteletére.* MTA Nyelvtudományi Intézet – Tinta Könyvkiadó, Budapest, 2006, 67–86

Réger Zita: A cigány nyelv: kutatások és vitapontok. In *Műhelymunkák a nyelvészet és társtudományai köréből IV.* MTA Nyelvtudományi Intézete, Bp., 1988 aug., 155–178

Réger Zita: Szempontok a cigány gyermeknyelvi szövegkorpusz elemzéséhez. In: *Szociolingvisztikai szöveggyűjtemény.* (Segédkönyvek a nyelvészet tanulmányozásához XII.) Szerk. A. Jászó Anna és Bódi Zoltán. Tinta Könyvkiadó, Budapest, 2002, 242–252

Réger Zita: Cigány gyermekvilág. Szerk. Kassai Ilona és Kovalcsik Katalin. Budapest, 2002
<http://www.hik.hu/tankonyvtar/site/books/b176/index.html>

○ a siketek jelnyelvéről

Bartha Csilla: Siket közösség, kétnyelvűség és a siket gyermekek kétnyelvű oktatásának lehetőségei. In: Ladányi Mária, Dér Csilla, Hattyár Helga (szerk.): „...még onnét is eljutni túlra...” *Nyelvészeti és irodalmi tanulmányok Horváth Katalin tiszteletére.* (Segédkönyvek a nyelvészet tanulmányozásához XXXIII.) Tinta Könyvkiadó, Budapest, 2004, 313–332
<http://mek.oszk.hu/04800/04844/04844.pdf>

Bartha Csilla – Hattyár Helga: Szegregáció, diszkrimináció vagy társadalmi integráció? – A magyarországi siketek nyelvi jogai. In: Kontra Miklós és Hattyár Helga (szerk.): *Magyarok és nyelvtörvények.* Teleki László Alapítvány, Budapest, 2002, 73–124

Bartha Csilla – Hattyár Helga – Szabó Mária Helga: A magyarországi siketek közössége és a magyarországi jelnyelv. In: *Magyar nyelv.* Szerk. Kiefer Ferenc. Akadémiai Kiadó, Budapest, 2006, 852–906

Grosjean, F.: A siket gyermek joga a kétnyelvűvé váláshoz. In: Kontra Miklós és Hattyár Helga (szerk.): *Magyarok és nyelvtörvények.* Teleki László Alapítvány, Budapest, 2002, 125–129

Hattyár Helga: Jelnyelvek – Természetes emberi nyelvek eltérő modalitással. In: Ladányi Mária, Dér Csilla, Hattyár Helga (szerk.): „...még onnét is eljutni túlra...” *Nyelvészet és irodalmi tanulmányok Horváth Katalin tiszteletére*. (Segédkönyvek a nyelvészet tanulmányozásához XXXIII.) Tinta Könyvkiadó, Budapest, 2004, 342–346
<http://mek.oszk.hu/04800/04844/04844.pdf>

○ **többsnyelvűség, nyelvi jogok, nyelvpolitika, nyelvtervezés**

Borbély Anna: Néhány adat a magyarországi románok nyelvi jogairól. In: Kontra Miklós és Hattyár Helga (szerk.): *Magyarok és nyelvtörvények*. Teleki László Alapítvány, Budapest, 2002, 61–72

Kontra Miklós: Kitekintés: politika, igazságszolgáltatás, emberi jogok, iskola. In: Uő (szerk.): *Nyelv és társadalom a rendszerváltás kori Magyarországon*. Osiris Kiadó, Budapest, 2003, 323–335

Kontra Miklós: Mi a lingvicizmus és mit lehet ellene tenni? In: Gábrity Molnár Irén – Mirnics Zsuzsa (szerk.): *Közérzeti barangoló. (Műhely- és előadás-tanulmányok)*. Szabadka, 2005, 175–202
http://dragon.klte.hu/~tkis/kontra_lingvicizmus.htm

Kontra Miklós – Szilágyi N. Sándor: A kisebbségeknek van anyanyelvük, de a többségnek nincs? In: Kontra Miklós és Hattyár Helga (szerk.): *Magyarok és nyelvtörvények*. Teleki László Alapítvány, Budapest, 2002, 3–10

Lanstyák István: Magyar nyelvtervezés a Kárpát-medencében a 21. században. In: Lanstyák István – Szabó Mihály Gizella: *Magyar nyelvtervezés Szlovákiában. Tanulmányok és dokumentumok*. Kalligram, Könyvkiadó, Pozsony, 127–141

Sándor Klára (szerk.): *Nyelv, nyelvi jogok, oktatás*. JGYTF, Szeged, 2001

Szabó Mihály Gizella: A magyar nyelvtervezés, nyelvművelés és anyanyelvápolás lehetőségei és feladatai Szlovákiában. In: Lanstyák István – Szabó Mihály Gizella: *Magyar nyelvtervezés Szlovákiában. Tanulmányok és dokumentumok*. Kalligram, Könyvkiadó, Pozsony, 142–150

Szilágyi N. Sándor: Törvény az etnikai és nyelvi identitással kapcsolatos jogokról, valamint az etnikai és nyelvi közösségek méltányos és harmonikus együttéléséről (tervezet, 1994). In: Uő: *Mi egy más. Közéleti írások*. Kalota Könyvkiadó, Kolozsvár, 2003, 576–666

○ **kódok, kódváltás**

Bartha Csilla: Sztenderdizáció és/vagy nyelvi asszimiláció? Megjegyzések az erdélyi menekültek nyelvhasználatában észlelhető változásokról. In: *Társadalmi és területi változatok a magyar nyelvben*. Szerk. Kontra Miklós. A Magyar Tudományos Akadémia Nyelvtudományi Intézete, Budapest, 1992

Cseresnyési László: Kódok, készségek, stratégiák. In: Uő: *Nyelvek és stratégiák avagy a nyelv antropológiája*. Tinta Kiadó, Budapest, 2004, 25–60

Kovács Emőke: Kódváltás és nyelvcseré az amerikai magyarok körében. In: Váradi Tamás (szerk.): I. Alkalmazott Nyelvészeti Doktorandusz Konferencia. MTA Nyelvtudományi Intézete, 2007. február 2. (online kiadvány)
<http://www.nytud.hu/alknyelvdok/proceedings07/Kovacs.pdf>

Nagyházi Bernadette: Kevert nyelvi kód megjelenése egyéni kétnyelvűségi helyzetben. In: *Nyelvi kompetencia – kommunikatív kompetencia*. (Segédkönyvek a nyelvészet tanulmányozásához 58.) Szerk. Gecső Tamás. Kodolányi János Főiskola, Székesfehérvár – Tinta Könyvkiadó, Budapest, 2006, 263–272

Pintér Márta: Egy nyelvpolitika-történeti vizsgálat eredményei: Az írországi nyelvcsere történeti beágyazottságának nyelvpolitikai szemléletű vizsgálata. In: Váradi Tamás (szerk.): I. Alkalmazott Nyelvészeti Doktorandusz Konferencia. MTA Nyelvtudományi Intézete, 2007. február 2. (online kiadvány)
<http://www.nytud.hu/alknyelvdok/proceedings07/Pinter.pdf>

Sándor Klára: A nyelvi arisztokratizmus alkonya. In: Nyíri Kristóf (szerk.): *Mobilközösség – mobilmegismerés*. Budapest, 67–77
http://www.mobilkutatas.t-mobile.hu/dok/3_sk.pdf

○ **köszönési szokások és megszólítási formák**

Angelusz Róbert – Tardos Róbert: A megszólítási formák szociokulturális jellegzetességei a rendszerváltáskor (Az *elvtárs*-tól az *úr*-ig). In: Kontra Miklós (szerk.): *Nyelv és társadalom a rendszerváltás kori Magyarországon*. Osiris Kiadó, Budapest, 2003, 297–313

Domonkosi Ágnes: *Megszólítások és beszédpartnerre utaló elemek nyelvhasználatunkban*. A DE Magyar Nyelvtudományi Intézetének Kiadványai. 79. szám. Debrecen, 2002

Ervin-Tripp, Susan: A szociolingvisztikai szabályokról: váltogatás és együttes előfordulás. In: Pléh Csaba–Síklaki István–Terestyéni Tamás (szerk.): *Nyelv – kommunikáció – cselekvés*. Osiris Kiadó, Budapest, 1997, 507–541

Reményi Andrea Ágnes: Nyelvhasználat és hierarchia: munkahelyi csoportok megszólítási rendszerének diádikus elemzése. Szociológiai Szemle 2000. 3. szám
<http://www.mtapti.hu/mszt/20003/remenyi.htm>

Terestyéni Tamás: Köszönési szokások a rendszerváltáskor. In: Kontra Miklós (szerk.): *Nyelv és társadalom a rendszerváltás kori Magyarországon*. Osiris Kiadó, Budapest, 2003, 314–322

A fentiekben nem említett, további magyar nyelvű cikkek, tanulmánykötetek:

Bartha Csilla (szerk.): *Cigány nyelvek és közösségek a Kárpát-medencében*. Nemzeti Tankönyvkiadó, Budapest, 2007

Beregszászi Anikó – Csernicskó István: *...itt mennyit ér a szó? Írások a kárpátaljai magyarok nyelvhasználatáról*. PoliPrint, Ungvár, 2004

Borbély Anna (szerk.): *Nyelvek és kultúrák érintkezése a Kárpát-medencében*. MTA Nyelvtudományi Intézete, Budapest, 2000

Domonkosi Ágnes – Lanstyák István – Posgay Ildikó (szerk.): *Műhelytanulmányok a nyelv művelésről*. Segédkönyvek a nyelvészet tanulmányozásához 71. Gramma Nyelvi Iroda – Tinta Könyvkiadó, Dunaszerdahely – Budapest, 2007

A családi nyaggatástól a munkaahelyi nyelvhasználatig. Szociolingvisztikai tanulmányok magyar nyelven. (Segédkönyvek a nyelvészet tanulmányozásához 54.) Szerk. Huszár Ágnes. Pécsi Tudományegyetem Nyelvtudományi Doktori Iskola – Tinta Kiadó, Budapest, 2006

Kontra Miklós: *Közérdekű nyelvészet*. Osiris Kiadó, Budapest, 1999

Kontra Miklós – Saly Noémi (szerk.): *Nyelvmentés vagy nyelvárulás? Vita a határon túli magyar nyelvhasználatról*. Osiris Kiadó, Budapest, 1998

Szépe György: *Nyelvekpolitika: múlt és jövő (tanulmányok)*. Szerkesztő: Fóris Ágota. Iskolakultúra, Pécs, 2001

Szépe György – Derényi András (szerk.): *Nyelv, hatalom, egyenlőség. Nyelvpolitikai írások*. Corvina, 1999

Váradai Tamás (szerk.): *I. Alkalmazott Nyelvészeti Doktorandusz Konferencia*. MTA Nyelvtudományi Intézete, 2007. február 2. (online kiadvány)

- Pápay Kinga: Valószínűségi skálák az igazságügyi nyelvészetben.
<http://www.nytud.hu/alknyelvdok/proceedings07/Papay.pdf>
- Szabó Tamás Péter: Problémák és lehetőségek a normatudatosság vizsgálatában
<http://www.nytud.hu/alknyelvdok/proceedings07/Szabo.pdf>
- Szaszko Rita, Csizér Kata: A felnőtt magyar nyelvtanulók interkulturális találkozásainak és angol nyelvtanulási motivációjának összefüggése: egy strukturális modell tanulságai
<http://www.nytud.hu/alknyelvdok/proceedings07/Szaszko-Csizer.pdf>

Válogatott idegennyelvű szakirodalom:

Fasold, R.: *Introduction to Sociolinguistics I. The Sociolinguistics of Society*. Chapter 10: Language Planning Cases; Chapter 11: Vernacular Language Education. Oxford: Blackwell, 1984

Fasold, R.: *Introduction to Sociolinguistics II. Sociolinguistics of Language*. Chapter 9: Some Applications of the Sociolinguistics of Language. Oxford: Blackwell, 1990,

Spolsky, B.: *Sociolinguistics*. Chapter 7: Applied Sociolinguistics. Oxford: Oxford University Press, 1998

Wolfram, W. – Schilling-Estes, N.: *American English. Dialects and Variation*. Chapter 10: On the Applications of Dialect Study. Chapter 11: Dialect Awareness in the School and Community. Oxford: Blackwell, 1998 (second edition: 2005)

*

Cazden, C. B. – John, V. P. and Hymes, D. (eds.): *Functions of Language in the Classroom*. New York: Teachers College Press, 1992

Giles, H. – Coupland, J. – Coupland, N. (eds.): *Contexts of Accommodation: Developments in Applied Sociolinguistics (Studies in Emotion and Social Interaction)*. Cambridge: Cambridge University Press, 1991

McKay, S. L. and Hornberger, N. H. (eds.): *Sociolinguistics and Language Teaching*. Cambridge: Cambridge University Press, 1996

Tollefson, J. W. (ed.): *Power and Inequality in Language Education*. Cambridge: Cambridge University Press, 1995

Trudgill, P. (ed.): *Applied Sociolinguistics*. London: Academic Press, 1984